

دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تربت جام
مجله تحقیق و توسعه سلامت
دوره ۴، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۵

تغییرات شاخص مچ پا-بازویی قبل و بعد از انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا در بیماران مبتلا به

فشار خون بالا

لیلی یکه فلاح (PhD)^۱، ساره محمدی (MSc)^۲، سیمین حیدری (MSc)^{۳*}

مقاله پژوهشی

چکیده

سابقه و هدف: با توجه به شیوع بالای پر فشاری خون و نقش آن در بروز اختلالات عروق محیطی، شناسایی زودهنگام این اختلالات اهمیت بالینی بالایی دارد. شاخص مچ پا-بازویی به عنوان یک روش ساده و غیرتهاجمی برای غربالگری بیماری‌های عروقی شناخته می‌شود. مطالعه حاضر با هدف ارزیابی تغییرات شاخص مچ پا-بازویی قبل و بعد از انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا در بیماران مبتلا به فشار خون بالا انجام شد. **مواد و روش‌ها:** این مطالعه نیمه تجربی به صورت قبل بعد بر روی ۱۴۷ بیمار مبتلا به فشار خون بالا مراجعه کننده به مراکز درمانی شهر کرج انجام شد. در ابتدا فشار خون سیستولیک اندام‌های فوقانی و تحتانی با استفاده از فشارسنج و داپلر صوتی اندازه گیری و شاخص مچ پا-بازویی محاسبه شد. سپس بیماران تکنیک خم کردن فعال کف پا را به تعداد ۵۰ بار انجام داده و اندازه گیری‌ها مجدداً تکرار گردید. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: میانگین شاخص مچ پا-بازویی راست (ABI) از $1/087 \pm 0/12$ در ابتدا به $1/067 \pm 0/13$ پس از انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا (APP) کاهش یافت ($P=0.03$). به طور مشابه، میانگین ABI چپ از $1/066 \pm 0/10$ قبل از مداخله به $1/043 \pm 0/10$ پس از تکنیک APP کاهش یافت ($P=0.006$). اگرچه تعداد مقادیر غیرطبیعی ABI پس از مداخله افزایش یافت (از ۸ به ۱۲ مورد در سمت راست و از ۵ به ۱۳ مورد در سمت چپ)، این تغییرات از نظر آماری معنی دار نبودند ($P>0.05$).

نتیجه گیری: نتایج مطالعه نشان می‌دهد که اندازه گیری شاخص مچ پا-بازویی به تنهایی می‌تواند ابزار مناسبی برای غربالگری اولیه اختلالات عروقی در بیماران مبتلا به فشار خون بالا باشد. اگرچه انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا موجب تغییر آماری این شاخص شد، اما ارزش افزوده بالینی محدودی در افزایش شناسایی موارد غیرطبیعی دارد. به نظر می‌رسد استفاده از این تکنیک تنها در برخی گروه‌های خاص، از جمله بیماران مسن، می‌تواند نقش کمکی ایفا کند.

واژه های کلیدی: فشار خون بالا، شاخص مچ پا-بازویی، بیماری عروق محیطی، غربالگری، خم کردن فعال کف پا.

نویسنده مسئول: سیمین حیدری E-mail: sheidari404@gmail.com تلفن: ۰۹۱۲۵۸۱۸۱۷۳

۱. استاد گروه پرستاری مراقبت‌های ویژه، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.

۲. کارشناس ارشد پرستاری مراقبت ویژه، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج.

۳. کارشناس ارشد پرستاری مراقبت ویژه، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین.

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۵

اصلاح: ۱۴۰۴/۱۱/۱۸

دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۰۸

مقدمه

مشکلات و بیماری های قلبی-عروقی که ناشی از اختلال در ساختار اعضای تشکیل دهنده این سیستم است را باید از عوامل اصلی مرگ و میر در جهان دانست (۱). یکی از اصلی ترین تظاهرات بالینی اختلال در سیستم قلبی-عروقی افزایش فشار خون است که یک عارضه مزمن است. در بیشتر مواقع علت آن ناشناخته است و می تواند تهدید جدی برای سلامت افراد محسوب شود (۲،۳). فشار خون نه تنها به شکل مستقیم سلامت شخص را به خطر می اندازد، بلکه با افزایش ریسک بروز برخی ناهنجاری ها از قبیل آنوریسم، ناهنجاری های ساختار دیواره عروق، اختلال در سیستم انعقادی، و اختلال در جریان خون بافتی از مشکلات بروز یافته به دنبال افزایش فشار خون است (۴،۵). یکی از شایعترین اختلالات سیستم قلبی-عروقی، ناهنجاری های مربوط به عروق محیطی است که به عنوان یکی از عوامل اصلی بستری شدن بیماران در بخش های متفاوت بیمارستان محسوب می شود (۶). در صورت عدم تشخیص و درمان به موقع بیماری های عروق محیطی، عوارض بروز یافته منجر به مرگ بیمار خواهند شد. به عنوان مثال در بیماران مبتلا به لنگش میزان بروز مرگ و میر ناشی از مشکلات قلبی-عروقی چندین برابر افراد فاقد لنگش است (۷). فشارخون یک ریسک فاکتور شایع و مهم در تمامی ناهنجاری های عروقی از جمله بیماری های عروق محیطی است (۸). با افزایش سن افراد و در پی آن افزایش احتمال ابتلا به فشار خون، شانس بروز بیماری های عروقی نیز چند برابر می شود (۹). امروزه روش های تهاجمی و غیر تهاجمی متفاوتی برای تشخیص زودرس بیماری های قلبی-عروقی از قبیل PVD در دسترس است (۱۰، ۱۱). سونوگرافی داپلر یک روش غیر تهاجمی تشخیصی است که با استفاده از اثر داپلر، تصاویر ارزشمندی از حرکت بافتها و مایعات بدن (مانند خون) را در اختیار محققین قرار می دهد (۱۲). تست پرکاربرد دیگر در بررسی اختلالات قلبی-عروقی تست ورزش و استراتژی های از این قبیل هستند، که پاسخ های سیستم عضلانی قلب و عروق را در برابر فعالیت سنگین به تصویر می کشاند (۱۳). از تست ورزش و فعالیت های بدنی برای بررسی ایسکمی میوکارد، ارزیابی آریتمی کرونوتروپیک، تهویه ریوی، و بررسی پاسخ تغییرات فشار خون به منظور تخمین ریسک

مشکلات قلبی استفاده می شود (۱۴). روش دیگری که در سال های اخیر به دلیل قدرت تشخیص مناسب و انجام آسان مورد استقبال قرار گرفته است تست APP (Active Plantar flexion Technique) است. تست ورزش به عنوان یکی از روش های متداول در تشخیص بیماری شریان محیطی اندام تحتانی شناخته می شود، با این حال اجرای آن نیازمند پروتکل استاندارد، تجهیزات اختصاصی و در بسیاری موارد استفاده از روش های تصویربرداری به عنوان گلد استاندارد تشخیصی است. مطالعات اخیر نشان داده اند که معیارهای تشخیصی تست ورزش در مقایسه با روش هایی مانند CT آنژیوگرافی مورد ارزیابی قرار گرفته و پیچیدگی اجرایی و هزینه بالاتری نسبت به روش های ساده تر غربالگری دارند (۱۵). علاوه بر این، تست ورزش کلاسیک ممکن است در برخی بیماران با علائم نامطلوب قلبی-عروقی و تنفسی از جمله دیس پنه، آنژین و نشانه های ایسکمی قلبی القا شده همراه باشد؛ به گونه ای که مطالعات بالینی بر ضرورت پایش دقیق بیماران و احتیاط در به کارگیری این روش، به ویژه در جمعیت های پرخطر، تأکید کرده اند (۱۶). یک تست پرکاربرد دیگر برای بررسی اختلالات قلبی-عروقی شاخص مچ پا/بازویی (Ankle-Brachial Index) است. شاخص مچ پای بازویی، یک تست سریع و غیرتهاجمی برای تشخیص اولیه بیماری عروق محیطی است (۱۷). در بیماری عروق محیطی، شریانهای اندام ها و به صورت بسیار شایع تر پاها دچار تنگی یا انسداد می شوند. افرادی که دچار این مشکل می شوند، ریسک بیشتر سکته قلبی، سکته مغزی، درد پا، زخم پا و نهایتاً ریسک قطع عضو دارند (۱۸). در این تست فشار خون دست ها و پاها در سطوح مختلف به دقت اندازه گیری شده و با هم مقایسه می شوند. چنانچه نسبت فشارخون در مچ پاها به فشار خون بازو کم باشد، به معنی تنگی یا انسداد بعضی از شریان های اندام تحتانی است. افزایش فشار خون سیستولیک به طور معنی داری با افزایش خطر بیماری شریان محیطی همراه است؛ به طوری که در یک مطالعه با بیش از چهار میلیون شرکت کننده، هر افزایش ۲۰ میلی متر جیوه در فشار خون سیستولیک با حدود ۶۳ درصد افزایش خطر ابتلا به PVD (Peripheral Vascular Disease) همراه بود (۱۹). یکی از چالش های موجود در حوزه PVD، نبود علائم بالینی مشهود در بیماران مبتلا است. در مطالعه

دقت تست و اندازه گیری فشار خون با استفاده از دستگاه داپلر صوتی و محاسبه ABI بیماران به اثبات ارتباط فشار خون و بیماریهای عروق و استفاده از ورزش جهت شناسایی بیماران بدون علامت پرداخته شد. هدف از مطالعه پیش رو به کارگیری یک روش غربالگری، و همچنین ارزیابی کارایی و مقرون به صرفه بودن آن برای شناسایی و تشخیص بیماران فشار خونی دارای PVD نهفته است.

مواد و روش‌ها

این مطالعه نیمه تجربی به صورت قبل و بعد بر روی ۱۴۷ بیمار مبتلا به فشار خون بالا مراجعه کننده به مراکز درمانی شهر کرج انجام شد. با توجه به نتایج مطالعه مشابه (۱۵) و در نظر گرفتن حداکثر انحراف معیار نمره شاخص مچ پا بازویی در بیماران برابر ۰/۳۶، در نظر گرفتن خطای نوع یک برابر ۰/۰۵، توان مطالعه ۰/۹۰ و اختلاف میانگین نمره شاخص مچ پا بازویی قبل و بعد از مداخله برابر ۰/۱۸ حداقل حجم نمونه مورد نیاز ۴۴ نفر در هر گروه و با در نظر گرفتن احتمال ریزش، ۵۰ نفر با کمک نرم افزار PS Power and Sample Size Calculations برآورد شد. جهت اطمینان بیشتر ۱۴۷ بیمار مبتلا به فشار خون بالا از بین مراجعین مراکز درمانی شهر کرج به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. معیار ورود شامل افراد بالای ۴۵ سال با سابقه حداقل شش ماه فشار خون بالا (به جز زنان باردار) بود. هدف مطالعه و نحوه انجام کار به شرکت کنندگان توضیح داده شد و پس از تکمیل فرم رضایت و اطلاعات دموگرافیک مقادیر ABI آنها قبل و بعد از تست APP اندازه گیری شد (۲۳). روش اندازه گیری ABI: ابتدا افراد بر روی تخت دراز کشیدند و فشار خون بازوها و پاهای آنها با استفاده از فشار سنج و داپلر صوتی اندازه گیری شد (۲۴) سپس ایستاده و تکنیک APP را انجام دادند (برای انجام تست APP شخص بر روی یک سطح صاف می ایستد و به شکل متناوب (۵۰ بار) بر روی پنجه های خود می ایستد در حالی که بیشترین کشش را در ناحیه مچ پای خود وارد می کند) و بلافاصله روی تخت دراز کشیده و مجدداً فشارها اندازه گیری شد. با تقسیم بالاترین فشار سیستولیک مچ پای راست بر بالاترین فشار سیستولیک بازوی چپ یا راست ABI راست و همچنین ABI چپ با تقسیم بالاترین فشار سیستولیک مچ پای چپ بر بالاترین فشار سیستولیک بازوی چپ یا راست

مروری فرینهاپر و همکاران تحت عنوان تشخیص و درمان بیماری شریان محیطی اندام تحتانی در آمریکا، نتایج نشان داد ۴۰ درصد از بیماران عروق محیطی اصلاً هیچ علامتی ندارند و به دلیل افزایش خطر حوادث عروقی توصیه به انجام اندازه گیری شاخص مچ پا بازویی نموده اند (۲۰). نتایج مطالعات اپیدمیولوژیک و مرورهای نظام مند اخیر نشان داده اند که بخش قابل توجهی از بیماران مبتلا به بیماری شریان محیطی (PVD/PAD) فاقد علائم بالینی واضح هستند؛ به طوری که بیش از نیمی از این بیماران هیچ گونه شکایت کلاسیکی مانند لنگش متناوب را گزارش نمی کنند و تشخیص بیماری در آنان عمدتاً از طریق اندازه گیری شاخص مچ پا-بازویی صورت می گیرد (۲۱)، و این مسئله به مخفی ماندن PVD در بسیار از افراد اشاره دارد. به عبارت دیگر نیاز به ارائه روش های دقیق و مناسب برای تشخیص زودرس PVD را مطرح می کند. نارولا و همکاران در مطالعه ای با هدف ارزیابی تغییرات شاخص مچ پا-بازویی حین تست ورزش، ABI را در ۴۵۱ فرد بدون علامت بالینی آترواسکلروز که برای بررسی بیماری عروق کرونر تحت تست ورزش قرار گرفته بودند، قبل و بعد از ورزش اندازه گیری کردند. یافته های آنها نشان داد که پس از انجام ورزش، کاهش غیرطبیعی ABI در بخش قابل توجهی از شرکت کنندگان شامل ۲۹۶ بیمار و ۳۰ فرد سالم مشاهده شد. نکته قابل توجه این بود که کاهش ABI پس از ورزش با افزایش سن و ابتلا به دیابت ارتباط مستقیم و معناداری داشت (۲۲). کرونیلوس و همکاران در یک مطالعه مروری تحت عنوان غربالگری بیماری شریانی محیطی و روش تشخیصی در پایگاه داده PUBMED انجام دادند و روایی و پایایی روش ها را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که آزمایش شاخص مچ پا / بازو برای غربالگری ایسکمی محیطی و ارجاع سریع به متخصص با استفاده از داپلر دقیق تر و به اندازه کافی قابل اعتماد و معتبر است (۱۷). با توجه به اهمیت تشخیص به موقع بیماری های قلبی-عروقی، در اختیار داشتن ابزار مناسب برای پایش مداوم این بیماران الزامی است. با توجه به نتایج مطالعات انجام شده و اثبات ارتباط بین فشارخون بالا و بیماریهای عروق محیطی و اینکه بسیاری از بیماران بدون علامت هستند. در مطالعه حاضر با بکارگیری تکنیک خم کردن فعال مچ پا جهت افزایش

آزمون‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. در فرایند ارزیابی نیز، ABI غیر طبیعی در محدوده ۰/۹ < لحاظ گردید (۲۵).

یافته ها

از بین ۱۴۷ بیمار مورد مطالعه، ۴۹ نفر (۳۳/۳ درصد) مرد و ۹۸ نفر (۶۶/۷ درصد) زن بودند. میانگین سنی بیماران مورد مطالعه ۵۶/۸۲ با انحراف معیار ۶/۸۸ سال برآورد شد. از بین کل بیماران نیز تنها ۱۵ نفر (۱۰/۲ درصد) سیگار می کشیدند (جدول ۱).

محاسبه گردیده و تغییرات شاخص، قبل و بعد از APP تعیین شد. داده‌ها پس از ورود به نرم افزار SPSS نسخه ۲۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نرمال بودن توزیع داده‌های کمی با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد. برای مقایسه میانگین شاخص مچ پا-بازویی قبل و بعد از مداخله از آزمون تی زوجی و همچنین آزمون اندازه‌های تکراری استفاده گردید. برای مقایسه وضعیت شاخص مچ پا-بازویی (نرمال/غیرنرمال) قبل و بعد از مداخله، با توجه به وابسته بودن داده‌ها، از آزمون مک‌نمار استفاده شد. سطح معنی داری

جدول ۱: فراوانی متغیرهای دموگرافیک مراجعین مبتلا به فشار خون بالا در شهر کرج

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۴۹	۳۳/۳
	زن	۹۸	۶۶/۷
وضعیت تاهل	مجرد	۱	۰/۷
	متاهل	۱۲۸	۸۷/۱
	همسر فوت شده/مطلقه	۱۸	۱۲/۲
مصرف دخانیات	دارد	۱۵	۱۰/۲
	ندارد	۱۳۲	۸۹/۸
کل		۱۴۷	۱۰۰

است که این تغییر از لحاظ آماری نیز معنی دار بود (۰/۰۵ < P-value). همچنین میانگین شاخص مچ پا/ بازویی چپ قبل از انجام مداخله ۰/۱۰ ± ۱/۰۶۶ برآورد شده است که بعد از انجام مداخله به میزان ۰/۱۰۹ ± ۱/۰۴۳ کاهش یافت (۰/۰۵ < P-value) (جدول ۲).

تغییرات میانگین‌ها قبل و بعد از مداخله به صورت جداگانه در شاخص مچ پا/ بازویی (ABI) راست و چپ محاسبه شد. با توجه به نتایج بدست آمده میانگین شاخص مچ پا/ بازویی راست قبل از انجام مداخله ۰/۱۲ ± ۱/۰۸۷ برآورد شده است که بعد از انجام مداخله به میزان ۰/۱۳ ± ۱/۰۶۷ کاهش یافته

جدول ۲: میانگین شاخص مچ پا/ بازویی (ABI) قبل و بعد از مداخله در بیماران مورد مطالعه

p-value	انحراف معیار ± میانگین		متغیر	زمان
	قبل مداخله	بعد مداخله		
۰/۰۳	۱/۰۸۷ ± ۰/۱۲	۱/۰۶۷ ± ۰/۱۳	شاخص مچ پا/ بازویی (ABI) راست	
۰/۰۰۶	۱/۰۶۶ ± ۰/۱۰	۱/۰۴۳ ± ۰/۱۰۹	شاخص مچ پا/ بازویی (ABI) چپ	

از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد و نرمال بودن نمرات قبل و بعد از مداخله تایید شد (۰/۰۵ > P-value). با توجه به نتایج جدول میانگین اختلاف شاخص مچ پا/ بازویی

بررسی میانگین و انحراف معیار اختلاف بین شاخص مچ پا/ بازویی راست و چپ بیماران با استفاده از آزمون تی زوجی انجام شد. لازم به ذکر است جهت بررسی نرمال بودن نمرات

معیار ۰/۱۰ برآورد شد که این اختلاف میانگین از لحاظ آماری نیز معنی دار بود ($P\text{-value} < ۰/۰۵$). طبق میانگین برآورد شده که مقداری مثبت است، میانگین بعد از مداخله نسبت به قبل مداخله کاهش یافته است (جدول ۳).

راست قبل و بعد از انجام مداخله، ۰/۰۲ با انحراف معیار ۰/۱۱ برآورد شد که این اختلاف میانگین از لحاظ آماری نیز معنی دار بود ($P\text{-value} < ۰/۰۵$). میانگین اختلاف شاخص مچ پا / بازویی چپ قبل و بعد از انجام مداخله، ۰/۰۲۳ با انحراف

جدول ۳: میانگین اختلاف شاخص مچ پا/ بازویی (ABI) راست و چپ، قبل و بعد از مداخله در مراجعین مبتلا به فشار خون بالا در شهر کرج

اختلاف میانگین ها (بعد مداخله - قبل مداخله)					متغیر
p-value	درجه آزادی	آماره آزمون t زوجی	فاصله اطمینان ۹۵٪		
			حد بالا	حد پایین	
۰/۰۳	۴۶	۲/۱۸۷	۰/۰۳۸	۰/۰۱۹	شاخص مچ پا / بازویی (ABI) راست
۰/۰۰۶	۴۶	۲/۷۹	۰/۰۳۹	۰/۰۰۶۸	شاخص مچ پا / بازویی (ABI) چپ

که اگرچه تعداد بیماران با شاخص مچ پا-بازویی غیرنرمال پس از مداخله افزایش یافت، اما این تغییر از نظر آماری معنی دار نبود ($P > ۰/۰۵$). این یافته هم برای شاخص مچ پا-بازویی راست و هم برای شاخص مچ پا-بازویی چپ مشاهده شد (جدول ۴).

بیماران از نظر شاخص ABI به دو دسته نرمال ($ABI \geq ۹/۰$) و غیر طبیعی ($ABI < ۹/۰$) تقسیم شدند و به منظور بررسی تغییر وضعیت شاخص مچ پا-بازویی بیماران از حالت نرمال به غیرنرمال و بالعکس قبل و بعد از انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا، از آزمون مک نمار استفاده شد. نتایج نشان داد

جدل ۴: مقایسه فراوانی تغییر شاخص مچ پا/ بازویی بیماران قبل و بعد از APP

معنی داری *	بعد مداخله	قبل مداخله	متغیر
$P = ۰/۳۴۵$ (McNemar test)	(۹۱/۸) ۱۳۵	(۹۴/۶) ۱۳۹	نرمال ABI راست
	(۸/۲) ۱۲	(۵/۴) ۸	غیرنرمال ABI راست
$P = ۰/۰۵۲$ (McNemar test)	(۹۱/۲) ۱۳۴	(۹۶/۶) ۱۴۲	نرمال ABI چپ
	(۸/۸) ۱۳	(۳/۴) ۵	نرمال ABI چپ

* مک نمار

بحث

یافته های مطالعه حاضر نشان داد که اندازه گیری شاخص موج پا بازویی کمک به تشخیص ۱۳ مورد شاخص غیر طبیعی در پاها شد که بعد از انجام تکنیک APP میزان شاخص موج پا بازویی به طور میانگین ۰/۰۲ کاهش یافت و میزان ABI غیر نرمال به ۲۵ مورد افزایش یافت با اینکه شاخص به صورت معنی داری کاهش یافته بود اما افزایش تعداد شاخص های غیر نرمال معنی دار نبود. دونوهو و همکاران در یک مطالعه مروری نقش اندازه گیری شاخص موج پا بازویی را به تنهایی برای کمک به تشخیص و غربالگری بیماری های شریان محیطی تایید کردند (۱۷). عمار و همکاران با انجام تست استرس روی افراد بیمار و سالم و اندازه گیری شاخص موج پا بازویی آنها تغییر معنی داری نیافتند (۲۲). یاسوشی و همکاران در مطالعه روی ۲۷ بیمار به مقایسه بین تغییرات ABI بعد از حرکت روی تردمیل و APP پرداختند و APP را به دلیل عوارض کمتر توصیه کردند اما مشاهده کردند کاهش ABI بعد از APP به مراتب کمتر از تردمیل است (۲۶). طبق تحقیقات القهتانی و همکاران (۲۳) کاهش ۲۰ درصدی یا بیشتر در شاخص موج پا بازویی (ABI) با ورزش، حاکی از بیماری شریان محیطی (PAD) است و می تواند بیمارانی را با افزایش خطر مرگ و میر شناسایی کند. آنها در مطالعه خود کاهش ۹/۵ درصدی را گزارش کردند در حالیکه در مطالعه حاضر ۲/۳ درصد از بیماران با کاهش ۲۰ درصدی شاخص مواجه بودند. گودت در مطالعه خود نشان داد که کاهش شاخص بیشتر با سن بیماران ارتباط دارد (۲۷). با در نظر گرفتن نتایج دو مطالعه اخیر و تفاوت قابل توجه در ویژگی های جمعیت مورد بررسی، به ویژه میانگین سنی شرکت کنندگان، به نظر می رسد که سن می تواند نقش تعیین کننده ای در میزان تأثیر ورزش یا پروتکل APP بر کاهش شاخص موج پا-بازویی (ABI) داشته باشد. در مطالعه القحطانی و همکاران، میانگین سنی شرکت کنندگان ۷۱/۸ سال گزارش شده بود، در حالی که میانگین سنی افراد در مطالعه حاضر ۵۶ سال است. این اختلاف سنی قابل توجه می تواند تا حدی تفاوت مشاهده شده در میزان کاهش ABI پس از ورزش یا APP را توجیه کند، به طوری که با افزایش سن و پیشرفت تغییرات ساختاری و عملکردی عروق، پاسخ همودینامیک به استرس فیزیکی

تشدید شده و افت ABI بارزتر می شود. هنی و همکاران (۲۸) که به اندازه گیری ABI بیماران دیابتی پرداختند به این نکته اشاره کردند که ABI در حال استراحت معیار بهتری برای تشخیص اختلالات عروقی است. نتایج اگرچه کاهش شاخص موج پا-بازویی پس از انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا از نظر آماری معنی دار بود، اما میزان این کاهش از نظر بالینی محدود به نظر می رسد. میانگین کاهش شاخص موج پا-بازویی در این مطالعه حدود ۰/۰۲ بود که کمتر از حد آستانه ای است که در مطالعات پیشین به عنوان کاهش بالینی معنادار مطرح شده است. بر اساس شواهد موجود، کاهش ۱۵ تا ۲۰ درصدی شاخص موج پا-بازویی پس از فعالیت بدنی می تواند نشان دهنده وجود بیماری شریان محیطی با اهمیت بالینی باشد. در مطالعه حاضر تنها درصد اندکی از بیماران کاهش بیش از این آستانه را تجربه کردند که نشان می دهد تغییرات مشاهده شده در اغلب بیماران احتمالاً پیامد بالینی قابل توجهی ندارد. از سوی دیگر، معنی دار شدن آماری کاهش شاخص موج پا-بازویی ممکن است تا حدی تحت تأثیر حجم نمونه نسبتاً بالای مطالعه حاضر باشد. افزایش حجم نمونه می تواند منجر به شناسایی اختلاف های عددی کوچک شود که لزوماً از نظر بالینی اهمیت ندارند. این احتمال وجود دارد که در صورت انتخاب حجم نمونه ای مشابه برخی مطالعات پیشین با حدود ۵۰ نفر، تغییرات مشاهده شده از نظر آماری نیز معنی دار نمی شد. نتایج مطالعات پیشین نشان داده اند که تغییرات شاخص موج پا-بازویی پس از آزمون های فعالیت بدنی سبک، از جمله تکنیک های مشابه خم کردن فعال کف پا، معمولاً محدود بوده و در بسیاری موارد به حد معنی داری بالینی نمی رسند. در مقایسه، آزمون های شدیدتر مانند تست تردمیل قدرت بیشتری در آشکارسازی بیماری شریان محیطی دارند، هرچند با عوارض بیشتر و پذیرش کمتر از سوی بیماران همراه هستند. از این رو، از دیدگاه بالینی می توان گفت اندازه گیری شاخص موج پا-بازویی در حالت استراحت همچنان ابزار اصلی غربالگری محسوب می شود و تکنیک APP صرفاً می تواند به عنوان روش کمکی در برخی بیماران منتخب، به ویژه افراد مسن یا ناتوان از انجام تست ورزش، مورد استفاده قرار گیرد. از جمله نقاط قوت مطالعه حاضر می توان به حجم نمونه نسبتاً مناسب در مقایسه با

شوند. این موضوع می‌تواند توضیح‌دهنده عدم معنی‌داری آماری افزایش موارد غیرنرمال علی‌رغم کاهش عددی شاخص مچ پا-بازویی باشد.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که اندازه‌گیری شاخص مچ پا-بازویی به‌عنوان یک روش ساده، غیرتهاجمی و کم‌هزینه می‌تواند ابزار مناسبی برای غربالگری اولیه اختلالات عروقی در بیماران مبتلا به فشار خون بالا باشد. اگرچه انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا موجب کاهش آماری شاخص مچ پا-بازویی شد، اما این تغییر از نظر بالینی محدود بوده و تأثیر قابل‌توجهی بر افزایش شناسایی موارد غیرطبیعی نداشت. بر این اساس، به‌نظر می‌رسد اندازه‌گیری شاخص مچ پا-بازویی در حالت استراحت به‌تنهایی کفایت لازم برای غربالگری اختلالات عروقی را داشته و استفاده از تکنیک APP تنها در برخی گروه‌های خاص، از جمله بیماران مسن، می‌تواند نقش کمکی ایفا کند. انجام مطالعات بیشتر با طراحی‌های قوی‌تر و در جمعیت‌های متنوع‌تر برای بررسی دقیق‌تر ارزش افزوده این تکنیک پیشنهاد می‌شود.

سپاسگزاری

این پژوهش با شناسه اخلاق IR.QUMS.REC.1400.180 در دانشگاه علوم پزشکی قزوین مورد تایید قرار گرفت و حامی مالی دانشگاه علوم پزشکی قزوین می‌باشد. نویسندگان این مقاله مراتب تشکر و قدر دانی خود را از پرسنل بیمارستان و شرکت کنندگان در مطالعه ابراز می‌کنند.

تعارض منافع

هیچ یک از نویسندگان این مطالعه، افراد و یا دستگاهها تعارض منافی برای انتشار این مطالعه ندارند.

مطالعات مشابه اشاره کرد که قدرت آماری مطالعه را افزایش داده است. همچنین استفاده از یک مداخله ساده، کم‌هزینه و غیرتهاجمی مانند تکنیک خم کردن فعال کف پا، امکان کاربرد نتایج در محیط‌های بالینی و مراقبت‌های اولیه را فراهم می‌سازد. اندازه‌گیری استاندارد شاخص مچ پا-بازویی با استفاده از داپلر صوتی قبل و بلافاصله پس از مداخله، دقت و اعتبار داده‌ها را افزایش داده است. تمرکز بر بیماران مبتلا به فشار خون بالا، به‌عنوان یک گروه پرخطر و اغلب بدون علامت از نظر بیماری‌های عروقی محیطی، نیز از دیگر نقاط قوت این پژوهش به‌شمار می‌رود. ارزیابی کوتاه‌مدت و بلافاصله پس از مداخله مانع از بررسی پایداری اثرات و پیامدهای بالینی بلندمدت می‌شود. اگرچه حجم نمونه برای شناسایی تفاوت‌های آماری کافی بود، اما اهمیت بالینی کاهش‌های اندک شاخص مچ پا-بازویی همچنان محل تردید است. علاوه بر این، دامنه سنی شرکت‌کنندگان محدود بوده و تعمیم نتایج به سالمندان یا بیماران مبتلا به بیماری شریان محیطی آشکار باید با احتیاط انجام شود. انجام مطالعات آینده با طراحی کارآزمایی تصادفی‌شده، وجود گروه کنترل و بررسی جمعیت‌های متنوع‌تر برای روشن شدن ارزش افزوده بالینی تکنیک APP پیشنهاد می‌شود. از روی دیگر افزایش تعداد موارد شاخص مچ پا-بازویی غیرنرمال پس از انجام تکنیک خم کردن فعال کف پا لزوماً به معنای وجود قطعی بیماری شریان محیطی در این بیماران نیست. در مطالعه حاضر، از آزمون مرجع یا گلد استاندارد مانند سونوگرافی داپلر عروقی، CT آنژیوگرافی یا آنژیوگرافی جهت تأیید یافته‌های غیرنرمال استفاده نشد. از این‌رو، این احتمال وجود دارد که بخشی از موارد افزایش‌یافته شاخص غیرنرمال پس از مداخله، ناشی از پاسخ‌های فیزیولوژیک گذرا به فعالیت یا خطای اندازه‌گیری بوده و به‌عنوان موارد مثبت کاذب در نظر گرفته

References

1. Qiu S, Cai X, Sun Z, Li L, Zuegel M, Steinacker JM, Schumann U. Heart Rate Recovery and Risk of Cardiovascular Events and All-Cause Mortality: A Meta-Analysis of Prospective Cohort Studies. *J Am Heart Assoc.* 2017 May 9;6(5):e005505. doi: 10.1161/JAHA.117.005505. PMID: 28487388; PMCID: PMC5524096.
2. Nilsson PM. Early Vascular Aging in Hypertension. *Front Cardiovasc Med.* 2020 Feb 4;7:6. doi: 10.3389/fcvm.2020.00006. PMID: 32118044; PMCID: PMC7011189.
3. McFarlane PA. Resistant Hypertension in Adults With Type 1 or 2 Diabetes: A Structured Diagnostic Approach. *Can J Diabetes.* 2018 Apr;42(2):173-178. doi: 10.1016/j.jcjd.2018.01.001. Epub 2018 Jan 8. PMID: 29602405.
4. Braschi A. Acute exercise-induced changes in hemostatic and fibrinolytic properties: analogies, similarities, and differences between normotensive subjects and patients with essential hypertension. *Platelets.* 2019;30(6):675-689. doi: 10.1080/09537104.2019.1615611. Epub 2019 May 12. PMID: 31081428.
5. Konukoglu D, Uzun H. Endothelial Dysfunction and Hypertension. *Adv Exp Med Biol.* 2017;956:511-540. doi: 10.1007/5584_2016_90. PMID: 28035582.
6. Saati A, AlHajri N, Ya'qoub L, Ahmed W, Alasnag M. Peripheral Vascular Disease in Women: Therapeutic Options in 2019. *Curr Treat Options Cardiovasc Med.* 2019 Nov 14;21(11):68. doi: 10.1007/s11936-019-0769-5. PMID: 31728774.
7. Aboyans V, Sevestre MA, Désormais I, Lacroix P, Fowkes G, Criqui MH. Épidémiologie de l'artériopathie des membres inférieurs [Epidemiology of lower extremity artery disease]. *Presse Med.* 2018 Jan;47(1):38-46. French. doi: 10.1016/j.lpm.2018.01.012. Epub 2018 Feb 12. PMID: 29449058.
8. Fan Q, Liu Y, Wang L, Ahmed MA, Lei H. Peripheral Vascular Disease and Implication of Nursing Practice: A Brief Literature Review. *Adv Ther.* 2020 Feb;37(2):686-691. doi: 10.1007/s12325-020-01222-3. Epub 2020 Jan 17. PMID: 31953806.
9. Brown JC, Gerhardt TE, Kwon E. Risk Factors for Coronary Artery Disease. 2023 Jan 23. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025 Jan–. PMID: 32119297.
10. Dickison P, Peek JJ, Swain G, Smith SDD. Non-invasive measurements to stratify cardiovascular disease risk in psoriasis patients. *Aust J Gen Pract.* 2018 May;47(5):299-304. doi: 10.31128/AFP-11-17-4390. PMID: 29779304.
11. Sorajja P, Borlaug BA, Dimas V, Fang JC, Forfia PR, Givertz MM, Kapur NK, Kern MJ, Naidu SS. Executive summary of the SCAI/HFSA clinical expert consensus document on the use of invasive hemodynamics for the diagnosis and management of cardiovascular disease. *Catheter Cardiovasc Interv.* 2017 Jun 1;89(7):1294-1299. doi: 10.1002/ccd.27036. Epub 2017 May 10. PMID: 28489324.
12. Nuffer Z, Rupasov A, Bhatt S. Doppler Ultrasound Evaluation of Circulatory Support Devices. *Ultrasound Q.* 2017 Sep;33(3):193-200. doi: 10.1097/RUQ.0000000000000298. PMID: 28514261.
13. Samaha E, Avila A, Helwani MA, Ben Abdallah A, Jaffe AS, Scott MG, Nagele P. High-Sensitivity Cardiac Troponin After Cardiac Stress Test: A Systematic Review and Meta-Analysis. *J Am Heart Assoc.* 2019 Mar 19;8(6):e008626. doi: 10.1161/JAHA.118.008626. PMID: 30871395; PMCID: PMC6475059.
14. Kini V, McCarthy FH, Dayoub E, Bradley SM, Masoudi FA, Ho PM, Groeneveld PW. Cardiac Stress Test Trends Among US Patients Younger Than 65 Years, 2005-2012. *JAMA Cardiol.* 2016 Dec 1;1(9):1038-1042. doi: 10.1001/jamacardio.2016.3153. PMID: 27846640; PMCID: PMC6537591.
15. Stivalet O, Paisant A, Belabbas D, Omarjee L, Le Faucheur A, Landreau P, Garlantezec R, Jaquinandi V, Liedl DA, Wennberg PW, Mahé G. Exercise testing criteria to diagnose lower extremity peripheral artery disease assessed by computed-tomography angiography. *PLoS One.* 2019 Jun 27;14(6):e0219082. doi: 10.1371/journal.pone.0219082. PMID: 31247050; PMCID: PMC6597112.

16. Henkin S, McBane RD, Rooke TW, Wysokinski WE, Casanegra AI, Liedl DA, Wennberg PW. Major adverse events associated with inducible cardiac ischemia during treadmill exercise testing for peripheral artery disease. *J Vasc Surg.* 2021;74(4):1335–1342.e2. doi:10.1016/j.jvs.2021.03.041
17. Donohue CM, Adler JV, Bolton LL. Peripheral arterial disease screening and diagnostic practice: A scoping review. *Int Wound J.* 2020 Feb;17(1):32-44. doi: 10.1111/iwj.13223. Epub 2019 Nov 3. PMID: 31680419; PMCID: PMC7948585.
18. Akalu Y, Birhan A. Peripheral Arterial Disease and Its Associated Factors among Type 2 Diabetes Mellitus Patients at Debre Tabor General Hospital, Northwest Ethiopia. *J Diabetes Res.* 2020 Jan 29;2020:9419413. doi: 10.1155/2020/9419413. PMID: 32090126; PMCID: PMC7008281.
19. Emdin CA, Anderson SG, Callender T, Conrad N, Salimi-Khorshidi G, Mohseni H, Woodward M, Rahimi K. Usual blood pressure, peripheral arterial disease, and vascular risk: cohort study of 4.2 million adults. *BMJ.* 2015 Sep 29;351:h4865. doi: 10.1136/bmj.h4865. PMID: 26419648; PMCID: PMC4586462.
20. Firnhaber JM, Powell CS. Lower Extremity Peripheral Artery Disease: Diagnosis and Treatment. *Am Fam Physician.* 2019 Mar 15;99(6):362-369. Erratum in: *Am Fam Physician.* 2019 Jul 15;100(2):74. PMID: 30874413.
21. Criqui MH, Aboyans V. Epidemiology of peripheral artery disease. *Circ Res.* 2015 Apr 24;116(9):1509-26. doi: 10.1161/CIRCRESAHA.116.303849. Erratum in: *Circ Res.* 2015 Jun 19;117(1):e12. doi: 10.1161/RES.0000000000000059. PMID: 25908725.
22. Narula A, Benenstein RJ, Duan D, Zagha D, Li L, Choy-Shan A, Konigsberg MW, Lau G, Phillips LM, Saric M, Vreeland L, Reynolds HR. Ankle-Brachial Index Testing at the Time of Stress Testing in Patients Without Known Atherosclerosis. *Clin Cardiol.* 2016 Jan;39(1):24-9. doi: 10.1002/clc.22487. Epub 2015 Dec 22. PMID: 26694882; PMCID: PMC6490760.
23. Alqahtani KM, Bhangoo M, Vaida F, Denenberg JO, Allison MA, Criqui MH. Predictors of Change in the Ankle Brachial Index with Exercise. *Eur J Vasc Endovasc Surg.* 2018 Mar;55(3):399-404. doi: 10.1016/j.ejvs.2017.12.004. Epub 2018 Jan 20. PMID: 29371037; PMCID: PMC5869097.
24. Laurentino GC, Loenneke JP, Mouser JG, Buckner SL, Counts BR, Dankel SJ, Jessee MB, Mattocks KT, Iared W, Tavares LD, Teixeira EL, Tricoli V. Validity of the Handheld Doppler to Determine Lower-Limb Blood Flow Restriction Pressure for Exercise Protocols. *J Strength Cond Res.* 2020 Sep;34(9):2693-2696. doi: 10.1519/JSC.0000000000002665. PMID: 29912080.
25. McClary KN, Massey P. Ankle Brachial Index. 2023 Jan 16. In: *StatPearls [Internet].* Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025 Jan-. PMID: 31334946.
26. Ueki Y, Miura T, Mochidome T, Senda K, Ebisawa S, Saigusa T, Motoki H, Okada A, Koyama J, Kuwahara K. Comparison of leg loader and treadmill exercise for evaluating patients with peripheral artery disease. *Heart Vessels.* 2019 Apr;34(4):590-596. doi: 10.1007/s00380-018-1274-6. Epub 2018 Oct 4. PMID: 30288566.
27. Godet R, Bruneau A, Vielle B, Vincent F, Le Tourneau T, Carre F, Hupin D, Hamel JF, Abraham P, Henni S. Post-exercise ankle blood pressure and ankle to brachial index after heavy load bicycle exercise. *Scand J Med Sci Sports.* 2018 Oct;28(10):2144-2152. doi: 10.1111/sms.13234. Epub 2018 Jun 25. PMID: 29858514.
28. Henni S, Ammi M, Gourdiier AS, Besnier L, Signolet I, Colas-Ribas C, Picquet J, Abraham P. Ankle brachial index is equally predictive of exercise-induced limb ischemia in diabetic and non-diabetic patients with walking limitation. *J Diabetes Complications.* 2018 Jul;32(7):702-707. doi: 10.1016/j.jdiacomp.2018.03.011. Epub 2018 Mar 29. PMID: 29724591.

Evaluation of Changes in the Ankle–Brachial Index Before and After Active Plantar Flexion Technique in Patients with Hypertension

Leili Yekefallah(PhD)¹, Sareh Mohammadi(MSc)², Simin Heidari(MSc)*³

Original Article

Abstract

Background: Early detection of peripheral vascular disorders in patients with hypertension is clinically important. The ankle–brachial index (ABI) is a simple and non-invasive tool used for screening peripheral arterial disease. This study aimed to determine changes in ABI before and after the active plantar flexion (APP) technique in patients with hypertension.

Methods: This semi-experimental before–after study was conducted on 147 patients with hypertension referred to medical centers in Karaj, Iran. Systolic blood pressure of the upper and lower limbs was measured using a sphygmomanometer and handheld Doppler, and ABI was calculated at baseline. Participants then performed 50 repetitions of active plantar flexion, after which ABI measurements were repeated. Data were analyzed using SPSS version 25.

Results: The mean right ankle–brachial index (ABI) decreased from 1.087 ± 0.12 at baseline to 1.067 ± 0.13 after performing the active plantar flexion (APP) technique ($P = 0.03$). Similarly, the mean left ABI decreased from 1.066 ± 0.10 before the intervention to 1.043 ± 0.109 after the APP technique ($P = 0.006$). Although the number of abnormal ABI values increased after the intervention (from 8 to 12 cases on the right side and from 5 to 13 cases on the left side), these changes were not statistically significant ($P > 0.05$).

Conclusion: The findings suggest that resting ABI measurement alone is an appropriate and cost-effective method for initial screening of peripheral vascular disorders in patients with hypertension. Although the APP technique resulted in statistically significant changes in ABI, its additional clinical value in improving detection of abnormal cases was limited. The use of this technique may be considered as a complementary approach in specific populations, such as older patients.

Keywords: Hypertension; Ankle–Brachial Index; Peripheral Arterial Disease; Screening; Active Plantar Flexion

*Corresponding author: Simin Heidari - E-mail address: sheidari404@gmail.com

1. Professor of critical care nursing, faculty of Nursing and Midwifery, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran..
  2. Master of Intensive Care Nursing, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran.
  3. Master of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran)
- Corresponding Author.

Received: 2025/12/29

Revised: 2026/02/07

Accepted: 2026/02/14